

ДЕРЖАВНИЙ СЛУЖБОВЕЦЬ У КАНАДІ: ПРАВА, ПРАВИЛА ПОВЕДІНКИ, ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

(представлено к.е.н. доц. Мирною О. В.)

Державно-політичний устрій Канади є деякою мірою комбінацією англійської та американської систем, проте він наділений власними, властивими тільки йому особливостями. На відміну від США, в Канаді не відбулося революційного розриву зі Сполученим Королівством Великобританія.

Канада – друга країна світу за площею (9 976 140 км²), але з невеликим населенням (близько 30 млн. осіб). Територія Канади займає північну частину материка Північна Америка, включаючи Арктичний архіпелаг. Вона омивається водами Атлантичного, Північно-Льодовитого й Тихого океанів. Канада відокремлена від Європи та Азії. Її єдиним суходільним сусідом є США [6].

Щільність населення становить близько 3,5 осіб на км² і є однією з найнижчих у світі. Найбільш населена область країни – коридор Квебек-Віндзор уздовж рівнинних берегів річки Святого Лаврентія і на південному сході Великих озер [2].

За формою правління Канада – конституційна парламентська монархія. Згідно з Конституційним законом 1982 главою держави є Королева (Король) Великобританії, представником якої в Канаді є Генерал-губернатор. Його призначає Королева за порадою Прем'єр-міністра. Термін його повноважень – 5 років, але на вимогу голови Уряду він може бути відсторонений від посади і раніше. Генерал-губернатор затверджує законопроекти, скликає нижню палату парламенту і вправі розпустити її до закінчення терміну повноважень, призначає Прем'єр-міністра та вищих посадових осіб. Він вирішує питання зовнішньої політики: ратифікує міжнародні договори, проводить призначення дипломатичних представників. Йому належить право помилування.

Канада належить до групи високорозвинених держав, за своїм економічним потенціалом вона «замикає» «Велику Сімку». Канада є другою за розмірами території країною світу. Канада є значним експортером нафти і, особливо, газу. Особливістю економіки Канади, що суттєво відрізняє її від інших розвинутих країн, є дуже сильна залежність від Сполучених Штатів Америки. На ринки США припадає до трьох четвертих експорту Канади й стільки ж імпортних товарів надходить звідти. На США припадає понад дві третини всіх іноземних інвестицій в Канаду. Взагалі, залежність канадської економіки від іноземного капіталу дуже висока, і це є також її специфічною рисою. Канада поступається США за розмірами ВВП на душу населення, але за сукупністю соціально-економічних параметрів, що визначають рівень життя, перевищує її [4].

У країні діє парламентська система демократії з федеральною системою парламентського уряду. Прем'єр-міністр Канади як глава уряду формує кабінет міністрів, який формально призначається генерал-губернатором Канади. Кабінет Міністрів має складатися з депутатів Палати Громад. Традиційно до нього

входять члени партії прем'єр-міністра. Виконавча влада в країні належить прем'єр-міністру і Кабінету. Міністри перед вступом на посаду складають присягу вірності Королеві, щоб формально стати королівськими міністрами.

Федеральний парламент складається з Королеви та двох палат парламенту: виборної Палати Громад і призначеного Сенату. Кожен депутат Палати Громад обирається більшістю у своїй виборчій дільниці. Канада не має фіксованої кількості членів парламенту.

Розглядаючи адміністративно-територіальний устрій країни, зазначимо, що столиця Канади – місто Оттава розташоване у провінції Онтаріо. Канада розподілена на десять провінцій та три території, кожна з яких має свою столицю (табл. 1).

Канада має репутацію країни, яка має одну з найбільш ефективних моделей державного управління. До її незаперечних переваг належать такі якості, як досить високий ступінь прозорості, що досягається через значний рівень відкритості інформації та її загальнодоступності завдяки постійно поновлюваним ресурсам мережі Інтернет; щорічна звітність усіх підрозділів державної служби про свою діяльність та фінансові витрати; постійне удосконалення системи державного управління, яке, однак, не супроводжується різкими змінами звичних схем та не дезорганізує функціональні системи в цілому; ефективна система постійного підвищення кваліфікації державних службовців усіх рівнів та високий рівень соціальних гарантій, який підтримує високий престиж державної служби як місця роботи.

Таблиця 1. Адміністративно-територіальний устрій Канади

Провінція / територія	Столиця	Кількість міст і сіл	Кількість населення, осіб	Щільність населення, осіб/км ²
Альберта	м. Едмонтон	449	3 570 940	6,5
Британська Колумбія	м. Вікторія	157	3 452 906	348,4
Острів Принца Едварда	м. Шарлоттаун	77	79 050	507,8
Манітоба	м. Вінніпег	180	1 056 100	598,6
Нью-Брансвік	м. Фредеріктон	363	676 740	12,7
Нова Шотландія	м. Галіфакс	75	926 224	20,2
Нунавут	м. Іквалут	26	29 495	8,0
Онтаріо	м. Торонто	415	12 029 704	87,2
Квебек	м. Квебек	1 256	7 811 363	0,9
Саскачеван	м. Реджина	1 039	853 019	27,6
Ньюфаундленд і Лабрадор	м. Сент-Джон	316	430 234	132,4
Північно-Західні Території	м. Єллоунайф	24	36 344	17,9
Юкон	м. Уайтхорс	18	26 338	46,4

Джерело: узагальнено автором на основі [5]

Спостерігається зростаюче визнання державного управління як окремого наукового напрямку, про яке свідчить створення шкіл державного управління при університетах, у яких використовують підхід політичного менеджменту, який, у свою чергу, поєднує обидва попередні підходи з оцінкою публічної політики. Державне управління вивчається як міждисциплінарний предмет, що поєднує політичні, економічні, соціологічні та інші науки.

Управління кадрами державної служби Канади регулюється за допомогою таких ключових законів:

- Закон про фінансове адміністрування (Financial Administration Act), який регулює питання фінансування державної служби, а також різноманітні аспекти кадрового та адміністративного управління;

- Закон про найм на державну службу (Public Service Employment Act), який відображає розподіл повноважень та обов'язків різних відомств щодо питань кадрової політики;

- Закон про відносини державних службовців з роботодавцем (Public Service Staff Relations Act), який кодифікує основні права та обов'язки державних службовців, порядок ведення переговорів про укладання колективних трудових угод та врегулювання трудових суперечок;

- Закон про пенсійне забезпечення державних службовців (Public Service Superannuation Act) – центральний, базовий закон, який регулює дану сферу [3].

Управління державною службою Канади здійснюється: Урядом, Прем'єр-міністром, Казначейською радою, Комісією цивільної служби, а також окремими департаментами і відомствами. Центральним органом з управління державною службою є Казначейська рада, що визначає: 1) загальну адміністративну політику щодо державної служби Канади; 2) організаційну структуру державної служби, а також механізм контролю за її функціонуванням; 3) загальну політику особового складу державної служби.

Права державних службовців у контексті загальних прав і свобод громадян Канади регулювалися окремими конституційними актами та іншими актами, що приймаються Парламентом.

У 1985 р. у Канаді було прийнято Кодекс щодо правил поведінки державних службовців, якими зобов'язані керуватися всі державні службовці у разі виникнення конфлікту між їх службовими обов'язками й особистими інтересами. Мета вказаних правил – підвищення довіри суспільства до державного апарату та віри у чесність його службовців, профілактика корупційних злочинів, встановлення чітких норм поведінки всіх державних службовців у частині «конфлікту інтересів» на державній службі [3].

Державним службовцям заборонено брати участь у виборчих кампаніях на стороні, як окремих кандидатів, так і політичних партій. Вони не повинні виставляти свої кандидатури на виборах до Палати громад і в провінційні легіслатури за виключенням, коли вони знаходяться в спеціальній неоплачуваній відпустці, що надана рішенням Комісії цивільної служби. У разі обрання особи до Палати громад або провінційної легіслатури вона негайно втрачає статус державного службовця.

У Канаді заборонена критика службовцями державної політики, оскільки це розглядається як порушення вимоги лояльності. Крім того, державним службовцям надано обмежене право на участь у страйку. Проведення страйку та участь у ньому державних службовців розглядається як законна дія, якщо є спеціальний дозвіл Ради з трудових відносин [1].

Оплата праці державних службовців у Канаді суворо регламентована. Для кожної групи передбачена шкала оплати залежно від посади. Окрім платні

державні службовці мають право на отримання допомоги та інших соціальних виплат.

Державні службовці підлягають дисциплінарній, адміністративній і кримінальній відповідальності. Як і британські державні службовці, державні службовці Канади розглядаються як «слуги Корони», їм може бути пред'явлений позов із тих цивільно-правових проступків, якими передбачена відповідальність держави. Як покарання за дисциплінарну провину використовуються: попередження, догана, пониження на посаді, тимчасове усунення з посади та звільнення з роботи. Кримінальний кодекс Канади карає державних службовців за здійснення таких діянь: отримання, згода отримати або спробу отримати для себе або інших осіб грошей, цінних речей або посади. Суворо караються державні службовці за передачу іншим особам документів фінансового характеру. Передбачені санкції за порушення законів про державну таємницю, трудові стосунки або участь у незаконному страйку [1].

Отже, у Канаді створена розгалужена система органів з управління державною службою та методичного забезпечення її функціонування. Крім цього, ефективно впроваджується Урядовий план реформування державної служби та підвищення якості надання державних послуг, існує відпрацьована система підвищення кваліфікації держслужбовців, напрацьовано систему етичних правил поведінки та розв'язання конфліктів інтересів не тільки держслужбовців, а й членів Парламенту. Це дозволило державі зайняти друге місце в п'ятірці найкращих країн світу з питань оцінки ефективності діяльності держслужби. Досвід Канади щодо ефективної підготовки державних службовців залежно від обов'язковості та безперервності процесу навчання та його безпосереднього зв'язку з кар'єрним зростанням можна успішно адаптувати до умов державної служби в Україні.

Список використаних літературних джерел:

1. Кузьменко О. В., Пастух І. Д., Користін О. Є. *Адміністративне право зарубіжних країн : курс лекцій*. Київ, 2014. 525 с.
2. Канада. Соціально-економічна географія світу. URL : <http://webdesign.vntu.edu.ua/work/lizun/%D1%81ontent/v/america/ca.html> (дата звернення: 25.05.2018).
3. Максимов О. І., Ковбасюк Ю. В. *Система державного управління Канади: досвід для України : наук.-аналіт. дослідж. / Серія видань з міжнародного досвіду державного управління, 2010, 60 с.*
4. Козак Ю. Г. *Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях : підруч. Київ, 2017. 228 с.*
5. DB-CITY. *Міста і села Всесвітньої*. URL : <http://uk.db-city.com/> (дата звернення: 30.05.18).
6. *Лабораторія геоінформації та туризму. Канада*. URL : <http://www.lgtinfo.com.ua/> (дата звернення: 25.05.2018).

ЯКОВЛЄВА Оксана Сергіївна – студентка 2 курсу Полтавської державної аграрної академії, спеціальність «Публічне управління та адміністрування».